

מדינת ישראל

היועץ המשפטי לממשלה

נשיא בית הדין הרבני הגדול

ירושלים, ו' טבת תשס"ד
31 בדצמבר 2003
מס' מכתב: 2003-0004-35984

הנדון: הנחיות סדר דין בענייני כשרות יוחסין

במסגרת דיון בתיקי כשרות יוחסין בהם מעורבים קטינים, העלה בית הדין הרבני הגדול את הצורך במתן הנחיות שיסדירו את הטיפול המערכתי בתיקים קשים אלו. לשם כך, נערכה ישיבה בהשתתפות נשיא בית הדין הרבני הגדול הרב הראשי לישראל הראשון לציון, הרב שלמה משה עמאר; דייני בית הדין הרבני הגדול, הרב שלמה דיכובסקי, הרב אברהם שרמן והרב חגי איזרר; היועץ המשפטי לממשלה מר אליקים רובינשטיין, מנהל בתי הדין הרבניים, הרב אליהו בן דהן; היועץ המשפטי לשיפוט רבני, עו"ד הרב שמעון יעקבי; סגן היועץ המשפטי במשרד הרווחה, עו"ד אדוארד וייס; עוזר בכיר ליועץ המשפטי לממשלה, עו"ד יעקב שפירא.

ההנחיות דלהלן הינן פרי אותה ישיבה ונועדו לקבוע מסגרת לטיפול בתיקי כשרות יוחסין:

1. סעיף 2 לחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין) התשי"ג1953- קובע כי "נישואין... של יהודים ייערכו בישראל על פי דין תורה". מכוח זאת יש לבתי הדין הרבניים סמכות לקבוע מיהו הכשר להינשא.
2. חז"ל ביטאו את צערם העמוק ואת עומק הפגיעה באדם שנמצא ממזר ואינו יכול לבוא בקהל בביטוי "מעוות לא יוכל לתקון" (חגיגה פ"א מ"ז). יגונם של מי שהוטל בהם חותם זה תואר כ"דמעת העשוקים אשר אין להם מנחם" (ויקרא

רבה לב, ח; קהלת רבה ד, א). בתי הדין הרבניים, אשר אמונים על דברי חז"ל, שמים דברים אלו לנגד עיניהם בדונם בענייני יוחסין.

3. נוכח בית דין רבני אזורי, במהלך דיון הנוגע בעניין, כי אין בידו כל ברירה ומבחינה הלכתית אין כל אפשרות אלא לדון בעובדות שהגיעו לידיעתו בעניין ייחוסו של אדם, יורה בית הדין על פתיחת תיק נפרד לבירור העניין. בתיק האמור יהיו מנהל בתי הדין הרבניים ואדם המעוניין בדבר – מבקשים, ואדם אשר עלול להיפגע מהדיון וכן היועץ המשפטי לממשלה, כאשר אותו אדם הינו קטין – משיבים.

4. נשיא בית הדין הגדול יקבע הרכבים מיוחדים של בתי דין אזוריים, שאליהם יועברו דרך קבע הדיון והטיפול בנושאים רגישים אלו. התיק עם השאלה שהתעוררה, יחד עם יתר תיקי הצדדים המעורבים, יועברו לנשיא בית הדין הרבני הגדול, על מנת שיקבע את ההרכב המיוחד של בית דין רבני אזורי, שידון בתיק כאמור. ראש ההרכב המיוחד יקבע, בהתחשב בנסיבות של כל תיק, את סדרי הדיונים בעניינים שבין בעלי הדין.

5. בעניין כשרות יוחסין של קטין, יהיה ב"כ היועץ המשפטי לממשלה אפוטרופוס לדין של הקטין, ויוזמן לכל דיון אליו מוזמנים יתר בעלי-הדין.

6. הגיע הרכב מיוחד של בית דין, למסקנה כי אין להטיל פגם בכשרות היוחסין של אדם, בין קטין ובין בגיר, יהא בכך פסק-דין סופי.

7. החליט הרכב מיוחד של בית דין אזורי כי אין בידו להתיר לאדם להינשא, ינסח את הפסיקתא בלשון "לא מצאנו, לעת עתה, דרך להתיר את נשואי פלוני בקהל, ועל כן עניינו טעון בירור נוסף", זאת על מנת להותיר פתח פורמלי בידי לחיפוש דרכי היתר.

8. החליט הרכב מיוחד של בית הדין האזורי כאמור בעניינו של קטין, יערער על כך ב"כ היועץ המשפטי לממשלה לבית הדין הרבני הגדול. נשיא בית הדין הרבני הגדול יקבע הרכב מיוחד בבית הדין הגדול שידון דרך קבע בתיקים אלה.

9. בגיר שהוחלט לגביו בהיותו בגיר כי לא ניתן להתיר נישואיו, רשאי לערער על-כך בפני בית הדין הרבני הגדול אשר ידון בעניין בהרכב מיוחד שיקבע נשיא בית הדין הגדול. כן יהיה בידו לבקש לדון מחדש בעניינו, אם יש בידו ראיות חדשות, טענות עובדתיות חדשות, או טיעונים הלכתיים שלא נידונו בעניינו ואשר עשויים להביא לשינוי הפסיקה. ככל שלבגיר יש צאצאים קטינים, יובא הדבר לידיעת ב"כ היועץ המשפטי לממשלה, שישקול התייצבות בהתאם לנסיבות.

10. הדיון בשאלת כשרות יוחסין של קטין, עוד בהיותו קטין, עשוי להגשים בין היתר, איזון אינטרסים ראוי של טובת הקטין. מצד אחד, תישמר זכותו של הקטין לפתוח את הדיון בעניינו מחדש בהיותו בגיר. מצד שני, כאשר התעוררה שאלה בעניין כשרות יוחסין המצריכה דיון, ניתן לעשות את מירב המאמצים להביא לפסיקה המתירה לו לבוא בקהל, כאשר המידע העובדתי אשר עשוי להכשירו הינו טרי ונגיש. ניסיון החיים מוכיח כי ברוב המקרים הצליחו בתי הדין לפתור לקולא שאלות כשרות יוחסין של קטינים. כאשר המידע העובדתי יהיה עמום ויוותר ספק, עלולה טובת הקטין להיפגע עוד יותר, מאחר שעל פי דין-תורה, מצבו של ספק-ממזר קשה ממצבו של ממזר-ודאי. טובתו של קטין מחייבת לעשות כל מאמץ, על מנת להסיר כל עננה בעניינו, ולהכשירו לקהל בלא פגיעה בדיני הנישואין והגירושין. כאמור עניינו של הקטין ידון רק תוך שהוא מיוצג ע"י ב"כ היועץ המשפטי לממשלה.

11. קטין שהוחלט כי אפשרות נישואיו טעונה בירור, יהא זכאי, בהיותו בגיר, לבקש לדון מחדש בעניינו, אף ללא ראיות או טענות חדשות.

12. תיקים, בהם עולה שאלה של כשרות יוחסין, אשר תלויים ועומדים כיום בערעור בבית הדין הרבני הגדול, יועברו לדיון בפני ההרכב המיוחד בבית הדין הגדול, על פי הנחיות אלו.

13. לכשיצטבר ניסיון מספיק בשימוש בהנחיות אלו, תישקל האפשרות להוסיף תיקונים מתאימים לתקנות הדיון בבתי הדין הרבניים.

14. לצורך ביצוע תפקידו על פי הנחיות אלו, יוכל ב"כ היועץ המשפטי לממשלה להיעזר בפקיד סעד לסדרי דין. כל גורם במשרדי הממשלה אשר יכול לסייע בדרך של מתן פרטים או חקירה, יעשה כן, בכפוף להוראות כל דין.
15. בייצוג עניינו של קטין בפני בית הדין הרבני, יפעל ב"כ היועץ המשפטי לממשלה לטובת הקטין בלבד, בכפוף לאינטרס הציבורי ולהוראות כל דין. אף בית הדין הרבני בפסיקתו יעשה כל מאמץ הלכתי בנושא רגיש זה.
16. תוקף ההנחיות יהיה לשנתיים ימים. לאחריהם ייבחנו ההנחיות בהתאם לניסיון שיצטבר בתקופה זו.

אליקים רובינשטיין
היועץ המשפטי לממשלה

שלמה משה עמאר
הראשון לציון, הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול